

تحلیل سیاسی هفته (۱۰۲)

ارزیابی گزارش مؤسسه علوم و امنیت بین‌الملل آمریکا در خصوص ابعاد نظامی احتمالی برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران

مقدمه

طی هفته‌های گذشته، بار دیگر موضوع «ابعاد نظامی احتمالی»^۱ برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران که به «پی.ام.دی»^۲ معروف است، از طرف برخی نهادها و مراکز محافظه‌کار آمریکایی برجسته شده است. طبق این موضوع بحث‌برانگیز، تا زمانی که جمهوری اسلامی ایران به فعالیت‌های هسته‌ای خود در گذشته اعتراف نکرده است؛ نباید هیچ‌گونه توافق جامعی با این کشور به امضا برسد. در همین راستا، مؤسسه صهیونیستی «علوم و امنیت بین‌الملل»^۳ با انتشار گزارش‌هایی نه تنها می‌بحث پی.ام.دی را یکی از اصول گروه ۵+۱ در مذاکرات جامع هسته‌ای با کشورمان دانسته، بلکه با تمسک به این شعار مزورانه که امنیت بین‌الملل مهمتر از حفظ چهره ایران است، اقرار تهران به فعالیت‌های اتمی گذشته را جهت نیل به توافق مطلوب هسته‌ای و متعاقباً ایجاد یک رژیم راستی‌آزمایی موثق از برنامه هسته‌ای کشورمان ضروری شمرده است.^۴ حضور یکی از کارشناسان اصلی مؤسسه مزبور (اولی هاینونن) در جلسه استماع کمیته روابط خارجی سنا و ارائه توضیحاتی از وضعیت هسته‌ای کشورمان نیز در همین چارچوب صورت گرفته است.^۵ از این رو نوشتار حاضر در تلاش است تا با رمزگشایی از گزارش مؤسسه علوم و امنیت بین‌المللی، اهداف تندروهای آمریکایی از برجسته‌سازی موضوع ابعاد نظامی احتمالی در شرایط کنونی را روشن سازد.

۱. مغالطه‌های مستتر در گزارش مؤسسه علوم و امنیت بین‌الملل

مؤسسه علوم و امنیت بین‌الملل در اول اوت سال جاری میلادی (۱۰ مردادماه ۱۳۹۲) با انتشار گزارشی با عنوان «زمان برای ایران جهت پاسخ‌دهی به نگرانی‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی کوتاه است»،^۶ بار دیگر سعی کرد تا مشکلات تازه‌ای در مسیر مذاکرات جامع هسته‌ای ایجاد کند. به‌رغم برخورداری از ظاهر علمی، محتوای این گزارش مملو از مغالطه‌های فنی و سیاسی است. این اتاق فکر محافظه‌کار، فعال‌ترین و مهمترین منبع تغذیه‌کننده نمایندگان و سناتورهای تندرو کنگره آمریکا محسوب می‌شود که مخالف سرسخت فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای کشورمان هستند. از این رو، آگاهی از مغالطه‌های مستتر در گزارش مذکور، می‌تواند مسیر برخی از زیاده‌خواهی‌های احتمالی در مذاکرات نهایی پیش‌رو را ببندد. برخی از مهمترین مغالطه‌های موجود در این گزارش به قرار زیر است:^۷

معاونت پژوهش‌های
سیاسی - حقوقی
دفتر: مطالعات سیاسی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۶۰۱۳۸۳۹

تاریخ انتشار:

۱۳۹۳/۵/۲۰

۴. جهت کسب اطلاعات بیشتر به لینک زیر مراجعه نمایید:

http://isis-online.org/uploads/isis-reports/documents/Principles_and_Compromises-july_22_2014-final1.pdf

۵. جهت آگاهی بیشتر از سخنان هاینونن در جلسه استماع کمیته روابط خارجی سنا به لینک زیر مراجعه کنید:

<http://www.foreign.senate.gov/imo/media/doc/Olli%20Heinonen%20Testimony%20140729.pdf>

6. Time is Short for Iran to Address IAEA's Nuclear Weapon Concerns

۷. جهت دسترسی به متن این گزارش به لینک زیر مراجعه کنید:

<http://isis-online.org/isis-reports/detail/time-is-short-for-iran-to-address-iaeas-nuclear-weapon-concerns>

۱-۱. گره زدن نقش نظارتی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به مذاکرات جامع هسته‌ای پیش رو

طبق روال بسیاری از گزارش‌های پیشین مؤسسه علوم و امنیت بین‌الملل، نویسندگان گزارش کوشیده‌اند تا با تفسیر جانبدارانه از نقش نظارتی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، همکاری‌های چشمگیر جمهوری اسلامی ایران با این نهاد بین‌المللی را ناچیز و کم‌اهمیت جلوه دهند. از این رو با تمسک به خبر منتشر شده از سوی سایت خبری رویترز در ۲۲ ژوئیه ۲۰۱۴ (۳۱ تیرماه ۱۳۹۳) روند تحقیقات و بررسی‌های آژانس از پرونده هسته‌ای کشور را کند توصیف کرده‌اند.^۱ افزون بر این، گزارش مزبور مدعی شده است که همچنان دو مسئله اصلی مرتبط با فعالیت‌های نظامی گذشته - موسوم به پی.ام.دی - همچنان حل نشده باقی مانده است که با توجه به نزدیک شدن به پایان مهلت مقرر در مدالیته سوم میان ایران و آژانس (۲۵ اوت ۲۰۱۴ مصادف با ۳ شهریورماه ۱۳۹۳) می‌تواند دور بعدی مذاکرات جامع هسته‌ای را با دشواری بیشتری روبرو سازد.

۱-۲. برقراری ارتباط تصنعی میان رژیم راستی‌آزمایی احتمالی با موضوع «پی.ام.دی»

عجیب‌ترین ادعای مطرح شده در این گزارش به این نکته اشاره دارد که بدون حل و فصل موضوع ابعاد نظامی احتمالی، وضع و اعمال یک رژیم راستی‌آزمایی مناسب ناظر بر فعالیت‌های هسته‌ای ایران از طرف گروه ۱+۵، امکان‌پذیر نخواهد بود. این درحالی است که مسئله پی.ام.دی در مذاکرات جاری هسته‌ای، موضوعی حاشیه‌ای به‌شمار می‌رود و اختلاف‌نظرهای عمده به مسائلی نظیر ظرفیت غنی‌سازی، دامنه تحقیق و توسعه هسته‌ای و مدت زمان رژیم راستی‌آزمایی مرتبط است. علاوه بر این، تاکنون هیچ‌گونه اسناد موثقی که نشان‌دهنده اهمیت مسئله پی.ام.دی و انحراف از فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای تهران باشد، توسط طرف مقابل ارائه نشده است. همچنین، برخلاف ادعای این گزارش، ماهیت و مدت رژیم راستی‌آزمایی از فعالیت‌های هسته‌ای کشورمان در چارچوب توافق نهایی احتمالی، ارتباطی به موضوع بحث‌برانگیز پی.ام.دی ندارد.

۱-۳. دامن زدن به شائبه وجود سایت‌ها و فعالیت‌های هسته‌ای پنهانی در کشور

در بخش دیگری از گزارش مزبور، جمهوری اسلامی ایران متهم شده است که مانع دسترسی بازرسان آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به سایت‌های نظامی خویش می‌شود. نویسنده به صورت گستاخانه نه تنها از احتمال انجام فعالیت‌های هسته‌ای در مراکز صرفاً نظامی کشور صحبت می‌کند، بلکه به شائبه وجود سایت‌های هسته‌ای مخفی در ایران دامن می‌زند. این درحالی است که آژانس به تمام سایت‌های هسته‌ای کشور دسترسی تام دارد و ماهواره‌های جاسوسی غربی گوشه و کنار کشور را به‌دقت مورد ارزیابی قرار داده‌اند، اما موفق به کشف هیچ سایت یا مرکز مشکوکی که در فهرست آژانس نباشد، نگردیده‌اند.

۱-۴. تمسک به تجارب تاریخی غیرمرتبط با برنامه هسته‌ای کشور

مؤسسه علوم و امنیت بین‌الملل در مسیر اثبات ادعاهای خویش به ناچار دست به گریبان تجارب تاریخی آژانس در ایفای نقش نظارتی خویش از فعالیت‌های هسته‌ای کشورها شده است. در این چارچوب، اقدامات آژانس در مواجهه با فعالیت‌های مخفی گذشته کشورهای آفریقایی جنوبی و لیبی به‌عنوان تجارب تاریخی موفق ذکر گردیده و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به اعمال فشار بیشتر بر ایران ترغیب شده است. در نقطه مقابل، با تمسک به امتناع مقامات دو کشور کره شمالی و عراق از اقرار به تخلفات پیشین و مانع‌تراشی در برابر نظارت‌های آژانس، نسبت به تکرار چنین تجربه‌ای توسط کشورمان ابراز نگرانی شده است. با این حال، آشکار است که مورد جمهوری اسلامی ایران و بحران ایجاد شده در پرونده هسته‌ای کشور، اساساً با موارد تاریخی فوق‌الذکر متفاوت می‌باشد و نمی‌توان نسخه هیچ‌کدام از آنها را برای فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای تهران پیچید.

۱. جهت دسترسی به متن این خبر به لینک زیر مراجعه کنید:

۵-۱. بهانه‌تراشی در برابر حذف یا تعلیق تحریم‌های اقتصادی مرتبط با برنامه هسته‌ای کشور

نهایتاً گزارش مزبور نتیجه‌گیری می‌کند که حذف یا تعلیق تحریم‌های اعمالی غرب علیه جمهوری اسلامی ایران، باید منوط به اقرار کشورمان به وجود فعالیت‌های هسته‌ای تسلیحاتی در گذشته و همکاری بی‌حد و حصر با مأمورین آژانس در آینده باشد. نقطه جالب توجه این است که نویسنده متذکر می‌شود، هدف از اجبار جمهوری اسلامی ایران به پذیرش چنین اتهام اثبات نشده‌ای، تحقیر این کشور نیست، بلکه تطهیر و پاک‌دستی ایران از انحرافات پیشین است که جهت نیل به توافق نهایی مطلوب ضروری می‌باشد، لذا اگر ایالات متحده آمریکا و متحدینش بدون اخذ چنین اقراری، مبادرت به امضای هرگونه توافق جامع هسته‌ای کنند، تصمیم خطرناک و بحث‌برانگیزی اتخاذ کرده‌اند که مذاکرات جامع هسته‌ای با ایران را به عنصر اعتماد به طرف مقابل، تقلیل می‌دهد و از آنجا که اعتمادی میان ایالات متحده و جمهوری اسلامی ایران وجود ندارد، چنین توافقی نمونه بارز بی‌تدبیری از سوی واشنگتن خواهد بود. شایان ذکر است که پیش‌تر، باراک اوباما، رئیس‌جمهور آمریکا به‌منظور اقناع مخالفینش در داخل، تصریح کرده بود که مذاکرات جاری هسته‌ای میان این کشور و جمهوری اسلامی ایران براساس اصل اعتماد نیست، بلکه مبتنی بر اقدامات متقابل می‌باشد. درواقع، گزارش مذکور به وضوح، سیاست دمکرات‌های کاخ سفید در قبال پرونده هسته‌ای ایران را به چالش کشیده است.

نتیجه‌گیری

با توجه به اظهارات اخیر و گزارش‌های جدید منتشره از طرف چهره‌ها و نهادهای محافظه‌کار آمریکایی، می‌توان گفت که تندرهای این کشور از تمدید مهلت چهار ماهه مذاکرات جامع هسته‌ای میان جمهوری اسلامی ایران و گروه ۵+۱، ناراضی بوده و از هیچ کوششی جهت مانع‌تراشی در برابر توافق نهایی احتمالی دریغ نمی‌کنند. هرچند که انتشار چنین گزارش‌هایی در رسانه‌ها و اتاق‌های فکر آمریکا، امر جدیدی نیست و مسبوق به سابقه می‌باشد، لکن ارتباط نزدیک مراکز مزبور با کنگره (همچون دعوت از کارشناسان مؤسسه علوم و امنیت بین‌الملل جهت حضور و ارائه توضیحات در جلسه استماع کمیته روابط خارجی سنا) نشانگر افزایش اهمیت و بازیگری آنها در تغذیه فکری برخی از نمایندگان و سناتورهای افراطی کنگره است که با عنایت به فضای سیاسی ضدایرانی حاکم بر آن و تداوم نفوذ سنتی لابی صهیونیستی در این نهاد تقنینی، دشواری‌های بیشتری در مسیر نیل به هرگونه توافق جامع هسته‌ای و حذف تحریم‌های اعمالی از سوی آمریکا به وجود خواهد آورد. مشروط‌سازی حذف تحریم‌ها به اقرار نسبت به انحرافات نظامی بی‌اساس پیشین توسط دولت ایران، مصداقی از پیوند نامیمون میان نهادهای محافظه‌کار آمریکایی است که طبیعتاً به تقویت موضع تند کنگره در برابر موضع کاخ سفید در مذاکرات هسته‌ای پیش رو کمک می‌کند.

تردیدی وجود ندارد که جمهوری اسلامی ایران تاکنون هیچ‌گونه انحرافی به سمت نظامی‌سازی برنامه هسته‌ای صلح‌آمیز خود نداشته و طبق فتوای مقام معظم رهبری، برنامه‌ای هم برای چنین اقدامی ندارد. گزارش‌های متعدد آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و یافته‌های دستگاه‌های اطلاعاتی و جاسوسی غربی نیز بر این واقعیت اذعان دارند. بنابراین، هدف از انتشار گزارش مزبور و تحرکات اخیر نهادهای محافظه‌کار آمریکایی، نه برای تسهیل دستیابی به توافق نهایی، بلکه صرفاً با هدف سنگ‌اندازی و مانع‌تراشی در مسیر حصول این توافق صورت می‌پذیرد. این نکته بیانگر منافع دشمنان واقعی جمهوری اسلامی ایران در عدم دستیابی به هرگونه توافقی است. از این رو، ادامه مسیر کنونی توسط تیم مذاکره‌کننده در پیشبرد منطقی مذاکرات هسته‌ای و حفظ اصول و منافع ملی، رویکردی درست برای مقابله و خنثی‌سازی توطئه‌های دشمنان محسوب می‌شود که حمایت اصولی تمامی ارکان نظام جمهوری اسلامی ایران را می‌طلبد.